

УДК 341.1

DOI <https://doi.org/10.32782/2709-9261-2022-1-5-8>**Тирлич Євгеній Володимирович,**

аспірант

*(Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кропивницький)*ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-6116-0664>

ПРОЦЕСУАЛЬНА ПРИРОДА ТА ПОРЯДОК ОТРИМАННЯ СЛІДЧИМ ДОЗВОЛУ НА ПРИМУСОВЕ ВІДБРАННЯ БІОЛОГІЧНИХ ЗРАЗКІВ В ОСОБИ У ХОДІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Стаття спрямована на усунення суперечностей у підходах до ідентифікації відібрання зразків у особи під час досудового розслідування як самостійної слідчої (розшукової) дії. Під час дослідження проаналізовано низку поглядів щодо такого визначення, сформульовано та обґрунтовано позицію автора. Крім цього, за результатами аналізу слідчої та судової практик у статті запропоновано практичний алгоритм звернення до слідчого судді органами досудового розслідування з клопотанням про дозвіл на примусове відібрання біологічних зразків в особи для проведення порівняльного дослідження.

Ключові слова: досудове розслідування, клопотання, примусове відібрання, біологічні зразки, порівняльне дослідження, алгоритм, процесуальні підстави.

Постановка проблеми. Відповідно до ч. 2 ст. 84 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) процесуальними джерелами доказів є, зокрема, висновки експерта, тому складно переоцінити їх значення для доказування, під час якого у слідчих органах досудового розслідування (далі – ОДР) часто виникає необхідність у проведенні порівняльного дослідження тих чи інших біологічних зразків, що включає в себе реалізацію широкого спектру заходів, спрямованих на отримання першочергових (ідентифікованих) зразків, визначення їх приналежності та значення для подальшого розслідування, призначення відповідної судової експертизи (визначення кола питань, які необхідно винести на розгляд експерта), встановлення, вилучення та направлення експертів ідентифікуючих зразків для проведення повноцінного дослідження [1].

На практиці, стикаючись із природним небажанням особи добровільно надавати власні біологічні зразки для дослідження в межах кримінального провадження, перед слідчими постає проблема в отриманні таких зразків з метою забезпечення швидкого, повного та неупередженого досудового розслідування. Проблемно-дискусійні питання, які виникають в цьому випадку, мають як законодавчі, процесуальні, моральні, так і правозастосовні аспекти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Деякі проблемні в законодавчому сенсі питання, які мають причинно-наслідковий зв'язок із недосконалістю та негативним відображенням у правозастосуванні, висвітлили у своїх роботах такі вітчизняні правознавці, як: П.Є. Антонюк, О.В. Баулін, І.В. Глов'юк, С.О. Коропецька, І.О. Крицька, О.А. Лейба, О.В. Лускатов, В.Т. Нор, В.В. Рогальська, В.М. Юрчишин, В.П. Шибіко, однак, попри якісний та вагомий внесок науковців, досі є дискусійною природа відібрання біологічних зразків і залишається ненапряцьованим чіткий кримінальний процесуальний механізм отримання дозволу на примусове

відібрання біологічних зразків, що і стало предметом нашого дослідження.

Мета статті. Незважаючи на наявність розбіжностей у поглядах правознавців щодо розуміння та реалізації певних положень кримінального процесуального законодавства України, воно все ж є чинним, тобто фактично робочим інструментом, який застосовується відповідними повноважними суб'єктами на практиці, зокрема впливаючи на долі багатьох людей, тож вважаємо актуальним дослідження процесуальних аспектів діяльності слідчих ОДР у межах чинного КПК на практиці з метою узагальнення та формування певного алгоритму для слідчих щодо отримання дозволу слідчого судді на примусове відібрання біологічних зразків особи під час досудового розслідування для проведення дослідження.

Виклад основного матеріалу. Важливим та актуальним аспектом є відсутність єдиної позиції науковців щодо походження та практичної значущості такого «заходу», як відібрання зразків. Із метою виключення можливості застосування концепції «плодів отруєного дерева» щодо досліджуваного нами питання варто насамперед розглянути процесуальну природу відібрання зразків та визначитися з його сутністю.

У своєму дослідженні О.А. Лейба визнає, що питання про процесуальну природу отримання зразків для експертизи є відкритим та, проаналізувавши позиції деяких правознавців, зрештою резюмує, що більш доречно визнавати отримання зразків для експертизи процесуальною дією, [2, с. 309], підтримавши думку І.О. Крицької про те, що з погляду результату проведеної дії – формування зразків для експертного дослідження, можна стверджувати те, що повноцінного доказового значення вони набудуть лише у складі висновку експерта [3, с. 104].

Водночас В.М. Юрчишин та С.О. Коропецька обґрунтовано, на нашу думку, відстоюють правову

позицію про те, що отримання біологічних зразків від людини є слідчою (розшуковою) дією, пов'язаною з втручанням у сферу основоположних конституційних прав і свобод, які в демократичному суспільстві визнаються непорушними [4, с. 158], та такою, що відіграє допоміжну, забезпечувальну роль в разі необхідності провести ідентифікаційне порівняльне дослідження та у випадках, встановлених кримінальним процесуальним законом, що забезпечується можливістю застосування заходів примусу [5, с. 6].

Крім цього, В.П. Кушніт, А.І. Палюх та М.І. Смух зазначають, що отримання зразків для проведення експертизи є слідчою (розшуковою) дією, змістом якої є врегульоване кримінальним процесуальним законодавством одержання стороною кримінального провадження, яка звернулася за проведенням експертизи або за клопотанням якої експертиза призначена слідчим суддею, об'єктів біологічного походження або об'єктів, що відображають властивості відповідних предметів чи є їхньою частиною, речовин або їхніх матеріально фіксованих відбитків, необхідних для порівняння з речовими доказами з метою ідентифікації або встановлення групової належності [6, с. 146].

Також існує думка, що отримання зразків для експертизи розглядається в структурі такої слідчої (розшукової) дії, як проведення експертизи. Водночас окрема регламентація їх отримання у ст. 245 КПК вказує на певну відокремленість від експертизи і самостійність як окремої кримінальної процесуальної дії. В юридичній літературі досить часто порушуються питання наявності проблем нормативно-правового забезпечення отримання зразків для експертизи та проведення цієї дії в слідчій практиці. Частина авторів зазначає, що повністю виконати вказані у ст. 245 КПК приписи вкрай складно, а інші дослідники вважають, що законодавцем не врегульовано питання отримання зразків голосу, почерку, оскільки у цій статті встановлені правила відібрання тільки зразків із речей і документів та біологічних зразків, до яких наведені об'єкти не належать [7, с. 222].

Із метою усунення деяких прогалин та роз'яснення проблемних для реалізації на практиці питань 3 червня 2016 р. на засіданні Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ (далі – ВССУ) було проаналізовано відповідну судову практику вирішення слідчими суддями питань пов'язаних із слідчими (розшуковими) діями, зокрема і щодо примусового відібрання біологічних зразків, у результаті чого було сформульовано та викладено в Узагальненні низку положень, які мають важливе значення для нашого дослідження.

Так, у своєму Узагальненні ВССУ, керуючись КПК, наводить перелік слідчих (розшукових) дій, де окрема позиція виділена саме для примусового відібрання біологічних зразків у особи для проведення експертизи (ст. 245 КПК) [8, с. 3].

Крім цього, Узагальненням ВССУ було знято питання можливості проведення відібрання біологічних зразків у особи до внесення відомостей в Єдиний реєстр досудових розслідувань (далі – ЄРДР), яке теж порушувалося під час правозастосування, і зазначено, що «однією з підстав для відмови у задоволенні клопотання про примусове отримання зразків для експертизи стала відсутність правових підстав для проведення слідчих (розшукових) дій. Так, слідчим суддею Куйбишевського районного суду Запорізької області ухвалою від 19 листопада 2013 р. відмовлено у задоволенні клопотання М. про відібрання біологічних зразків. 18 листопада 2013 р.

М. звернулася до правоохоронних органів із заявою про умисну спробу наїзду на неї автомобільним транспортом, вчинену Г. Також у своїй заяві М. просила провести освідування Г. на предмет алкогольного сп'яніння, що співробітниками правоохоронних органів здійснено не було, після чого М. звернулася до слідчого судді із клопотанням про відібрання біологічних зразків для проведення експертизи на ступінь алкогольного сп'яніння. Відомості за заявою М. до ЄРДР не вносились, а з матеріалів провадження вбачається, що розгляд заяви М. було припинено у зв'язку з відсутністю в діях Г. ознак будь-якого кримінального правопорушення [8, с. 41]. Слід погодитись із такою позицією суду, оскільки КПК передбачає порядок відібрання зразків для експертизи як виду слідчих (розшукових) дій, які можуть бути здійснені лише після внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР (за винятком огляду місця події)».

Тому, враховуючи вищевказане Узагальнення ВССУ та думку тих науковців, що наполягають на самостійності отримання зразків для проведення експертизи як повноцінної окремої слідчої (розшукової) дії, вважаємо влучним визначення, запропоноване С.О. Коропецькою, яке говорить, що отримання зразків для проведення експертизи є слідчою (розшуковою) дією, змістом якої є врегульоване кримінальним процесуальним законодавством одержання стороною кримінального провадження, яка звернулася за проведенням експертизи або за клопотанням якої експертиза призначена слідчим суддею, об'єктів біологічного походження або об'єктів, що відображають властивості відповідних предметів чи є їхньою частиною, речовин або їхніх матеріально фіксованих відбитків, необхідних для порівняння з речовими доказами, з метою ідентифікації або встановлення групової належності [5, с. 15].

Визначившись з процесуальною природою відібрання зразків як фундаментальним поняттям, розглянемо процесуальний порядок звернення до слідчого судді з клопотанням про дозвіл на примусове проведення такої слідчої (розшукової) дії, звертаючи увагу на проблеми, які виникають у практиці правозастосування.

Положення ч. 3 ст. 245 КПК містять бланкетний (відсильний) характер та передбачають, що відібрання біологічних зразків у особи здійснюється за правилами проведення іншої слідчої (розшукової) дії – освідування особи, регламентованої ст. 241 цього Кодексу. У цій же нормі зазначається, що в разі відмови особи добровільно надати біологічні зразки слідчий суддя, суд за клопотанням сторони кримінального провадження, що розглядається в порядку та відповідно до вимог, передбачених для клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів, має право дозволити слідчому, прокурору (або зобов'язати їх, якщо клопотання було подано стороною захисту) здійснити відібрання біологічних зразків примусово.

Вважаємо, що законодавець не приділив належну увагу такій самостійній слідчій (розшуковій) дії, як отримання зразків для експертизи (ст. 245 КПК), визначивши для її правозастосування порядок іншої слідчої дії (освідування, ст. 241 КПК), а способом санкціонування судом – порядок визначений для такого заходу забезпечення кримінального провадження, як тимчасовий доступ до речей і документів (ст. ст. 160–166 КПК).

Варто погодитись із тезою, наведеною С.О. Коропецькою, про те, що відібрання біологічних зразків у особи має відсильний характер на відповідні норми ст. 241 КПК, якими регламентується здійснення освіду-

вання, що не є виправданим, оскільки відрізняється від нього своєю метою, завданнями, процесуальним порядком та ступенем втручання в особисту сферу людини [5, с. 15].

Крім цього, порядок отримання тимчасового доступу до речей і документів та порядок примусового отримання зразків (зокрема, біологічних) значно відрізняються за своєю сутністю, природою, метою і механізмом, тому, незважаючи на вагомість і дієвість кожного із вищевказаних інструментів для досудового розслідування, не вважаємо відповідним прирівнювання окремої слідчої (розшукової) дії до заходу забезпечення кримінального провадження, як це втілено в чинному КПК, оскільки, на нашу думку, законодавцю доцільно передбачити в КПК окремий порядок реалізації кожного з них із врахуванням їхніх принципових відмінностей.

Розглянемо умовно ідеальну ситуацію, коли в провадженні ОДР перебуває підслідне йому кримінальне провадження, під час здійснення досудового розслідування якого в передбачений КПК спосіб було виявлено і вилучено біологічні зразки, які для досягнення мети кримінального провадження необхідно направити на відповідне дослідження до експертної установи, та визначимо порядок дій слідчого у таких випадках.

Відповідно до п. 1.8 Інструкції про призначення і проведення судових експертиз та експертних досліджень підставою для проведення експертизи, згідно з чинним законодавством, є процесуальний документ про призначення експертизи, складений уповноваженою на те особою (органом), або договір з експертом чи експертною установою, укладений за письмовим зверненням особи у випадках, передбачених законом, в якому обов'язково зазначаються її реквізити, номер справи чи кримінального провадження або посилання на статтю закону, якою передбачено надання висновку експерта, перелік питань, що підлягають вирішенню, а також об'єкти, що підлягають дослідженню [9].

На стадії досудового розслідування кримінального провадження процесуальною підставою отримання зразків для проведення експертного дослідження є прийняття уповноваженою особою процесуального рішення у вигляді постанови про призначення такого дослідження. У подальшому ця постанова разом із вилученими зразками як об'єктами дослідження направляється для виконання до належної експертної установи.

Відсутність призначеної до відповідної установи експертизи виключає процесуальну необхідність в отриманні біологічних зразків у цьому кримінальному провадженні, тому в подальшому клопотання слідчого про примусове відібрання таких зразків не підлягає задоволенню [10, с. 196–197].

Під час виконання вищевказаної постанови, зважаючи на необхідність отримання додаткових матеріалів для проведення порівняльного дослідження, експерт, не маючи ідентифікуючих зразків для порівняння з уже наданими йому, має скористатися своїм правом заявляти клопотання про надання додаткових матеріалів і зразків та вчинення інших дій, пов'язаних із проведенням експертизи, а саме винести на розгляд ініціатора проведення дослідження клопотання про надання додаткових матеріалів (у цьому випадку – біологічних зразків) для проведення порівняння з тими, які вже експерту були надані.

Таким чином, маючи на виконанні в експертній установі постанову про призначення експертизи та клопотання експерта про надання відповідних біологічних зразків для проведення повноцінного дослідження,

перед слідчим постає завдання щодо отримання таких зразків.

Згідно з ч. 1 ст. 245 КПК відібрання біологічних зразків у особи здійснюється за правилами, передбаченими ст. 241 КПК, тобто на підставі відповідної постанови слідчого, дізнавача та/або прокурора про проведення такого відібрання.

Прийнявши процесуальне рішення у вигляді постанови про відібрання біологічних зразків, слідчий зобов'язаний на виконання ч. 2 ст. 165 КПК пред'явити цю постанову особі, в якій таке відібрання буде здійснюватися та яка є володільцем необхідних зразків, роз'яснити практичний порядок його проведення та запропонувати їй надати необхідні біологічні зразки добровільно. Факт пред'явлення постанови, а також згода або відмова особи добровільно надати біологічні зразки обов'язково мають фіксуватися в протоколі відібрання біологічних зразків, оскільки наявність документально зафіксованої відмови особи добровільно надати біологічні зразки матиме вагомий значення для подальшого обґрунтування доводів клопотання про примусове відібрання біологічних зразків для експертизи перед слідчим суддею.

Аналізом судової практики встановлено, що відмови слідчих суддів у задоволенні клопотання слідчого про примусове відібрання біологічних зразків у більшості випадків обґрунтовані саме відсутністю документально зафіксованої відмови особи від добровільного надання біологічних зразків, які перебувають в її володінні [11; 12; 13].

У разі добровільної згоди особи на надання біологічних зразків таке відібрання проводиться в порядку, передбаченому ст. 241 КПК України, за результатом чого копія складеного протоколу надається особі, в якій таке відібрання було здійснене, та отримані зразки направляються для проведення призначеного раніше дослідження.

Однак у випадку, якщо особа відмовляється від добровільного надання біологічних зразків, ОДР за погодженням із прокурором звертається до слідчого судді з клопотанням про дозвіл здійснити відібрання біологічних зразків для проведення експертизи примусово.

Зважаючи на те, що чинний КПК не містить чітко регламентованої структури клопотання будь-якої зі сторін кримінального процесу, а лише визначає основні позиції, які мають міститися в такому клопотанні, вважаємо, що у випадку з клопотанням про дозвіл на примусове відібрання біологічних зразків у особи воно повинно мати таку форму:

– вступна частина клопотання, яка містить найменування ОДР, яким здійснюється досудове розслідування, із зазначенням номера в ЄРДР цього кримінального провадження та правовою кваліфікацією кримінального правопорушення;

– мотивувальна частина, що включає в себе короткий виклад обставин кримінального правопорушення, наявність яких спричинила необхідність звернення із зазначеним клопотанням; вичерпний перелік біологічних зразків особи, які планується примусово відібрати, із обґрунтуванням необхідності відібрання кожного з них, із вказівкою на ідентифікуючі дані конкретної фізичної особи, у володінні якої перебувають ці біологічні зразки або від якої такі зразки походять, й яка підлягає такому відібранню; а також виключне значення для подальшого досудового розслідування відібрання кожної позиції з вищевказаних біологічних зразків із обґрунтуванням необхідності саме примусового відібрання таких зразків;

– заключна (прохальна) частина, в якій коротко резюмується суть звернення до слідчого судді, а також вказуються ідентифікаційні дані особи, в якій необхідно

примусово відібрати біологічні зразки, та конкретні зразки, які підлягають відібранню із зазначенням необхідності залучення спеціаліста та місця проведення такого відібрання (наприклад, медичний заклад).

На підтвердження наявності у провадженні в ОДР як ініціатора клопотання конкретного кримінального провадження та повноважень слідчого і прокурора в цьому кримінальному провадженні до клопотання слід додавати витяг з ЄРДР, а також копії матеріалів кримінального провадження, якими обґрунтовуються доводи, наведені в клопотанні, наприклад:

1) документ, на підставі якого розпочато досудове розслідування (заява, протокол прийняття усної заяви, рапорт про виявлене кримінальне правопорушення);

2) протоколи проведення слідчих (розшукових) дій, під час яких отримано першочергові зразки для дослідження;

3) постанова про призначення експертизи;

4) клопотання експерта про надання додаткових матеріалів (зразків для порівняння);

5) постанова про відібрання біологічних зразків;

6) протокол відібрання біологічних зразків, в якому зафіксовано відмову особи від добровільного надання зразків;

8) документи, що посвідчують особу володільця біологічних зразків, які необхідно відібрати;

7) інші матеріали, які матимуть значення для судового розгляду клопотання, необхідність у долученні яких визначає слідчий.

У подальшому відбувається судовий розгляд клопотання про примусове відібрання біологічних зразків у особи для проведення експертизи та постановлення слідчим суддею відповідної ухвали.

Крім цього, бувають випадки, коли ініціатор самостійно відмовляється від підтримання власного клопотання під час судового засідання через ті чи інші обставини в кримінальному провадженні, які змінилися або ж виникли вже після направлення такого клопотання на розгляд слідчого судді, що передбачає цілком логічну, на наш погляд, відмову в задоволенні такого клопотання [14; 15; 16].

Варто також зазначити, що на практиці трапляються ситуації, коли слідчі судді аргументують відмову в задоволенні клопотання про надання дозволу на примусове відібрання біологічних зразків у особи, посилаючись на правові висновки Європейського суду з прав людини, зокрема у справах «Яллог проти Німеччини» (від 11.07.2006 р.), «Функе проти Франції» (від 25.02.1993 р.), в яких йшлося про недопущення застосування до особи примусових заходів задля отримання від неї даних, які можуть бути використані як підстава для висунення обвинувачення такої особи [17; 18; 19].

Водночас, з огляду на значну кількість задоволених клопотань досліджуваної категорії, вважаємо, що клопотання сторони кримінального провадження про примусове відібрання біологічних зразків може бути задоволено у разі, якщо така сторона в повному обсязі обґрунтує та доведе суттєве значення саме таких біологічних зразків особи для встановлення важливих обставин у кримінальному провадженні, а також можливість використання як доказів відомостей, що можуть бути отримані за допомогою біологічних зразків, та можливість іншими способами довести такі обставини чи

отримати біологічні зразки в інший спосіб (що передбачено вищевказаним алгоритмом) [10, с. 197–198].

Крім цього, з метою внесення ясності щодо природи вищевказаної слідчої дії в рішенні ЄСПЛ у справі «Яллог проти Німеччини» суд зазначив, що Конвенція про захист прав людини й основоположних свобод не забороняє можливість примусового медичного втручання, яке могло би допомогти у розслідуванні злочину. Однак будь-яке втручання у фізичну цілісність особи з метою отримання доказів має бути об'єктом винятково ретельної перевірки. Отже, застосування примусового відібрання зразків під час досудового розслідування не є автоматичним порушенням вищевказаної Конвенції, більше того, процесуальний порядок його проведення, який реалізовано законодавцем через необхідність отримання дозволу в слідчого судді, фактично є елементом системи «стримування і противаги», покликаний на всебічне забезпечення прав і основоположних свобод людини [20].

Висновки. Факт того, що природа відібрання зразків у особи досі є дискусійною, що своєю чергою впливає на підходи до тлумачення правильності та одностанітності його застосування на практиці, спричинений відсутністю чіткого юридично закріпленого механізму його реалізації та негативно впливає на правозастосовну діяльність правоохоронних органів України.

Зважаючи на те, що таке відібрання за своєю суттю автоматично передбачає обмеження конституційних прав людини та громадянина і значно впливає на можливість та шляхи їх забезпечення стороною обвинувачення в межах досудового розслідування, питання теоретичного підґрунтя проведення вищевказаної слідчої (розшукової) дії залишається нагальним та актуальним.

З огляду на наявні законодавчі прогалини та складнощі правозастосування, які вони зумовлюють, належна процедура відібрання зразків потребує єдиного обґрунтованого наукового підходу до її проведення, погодження з вимогами сучасності та, як наслідок, більш ретельного закріплення законодавцем цієї процедури за допомогою внесення змін до чинної ст. 245 КПК.

В оновленій редакції цієї статті законодавцю слід передбачити чіткий процесуальний порядок отримання зразків для експертизи, розділити зразки, які підлягають відбору, за базовими особливостями, наприклад на, власне, «біологічні зразки» (слина, кров, сперма, букальний епітелій тощо) та «зразки біологічного походження», які виникають в процесі життєдіяльності людини (зразки голосу, почерку тощо). Також доцільно визначити перелік суб'єктів відібрання (медичні працівники з відповідною професійною кваліфікацією), а також за певних обставин можливість залучення працівників спецпідрозділів правоохоронних органів для забезпечення проведення слідчої дії та безпеки учасників. Крім цього, важливим є окреслення умов, в яких такі зразки мають відбиратися (медичний заклад, медична частина тощо), та гранично допустимі межі втручання у сферу прав і свобод людини з огляду на практику ЄСПЛ щодо цього питання.

Вважаємо, що дотримання на практиці запропонованого процесуального порядку (алгоритму) чинитиме значний якісний вплив на результати розгляду слідчим суддею клопотання слідчого про примусове відібрання біологічних зразків у особи і матиме позитивні наслідки для досудового розслідування загалом.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n1588> (дата звернення: 14.04.2023).

2. Лейба О.А. Відібрання біологічних зразків для експертного дослідження: спірні питання нормативної регламентації та практики правозастосування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2021. Вип. 65. С. 308–313.
3. Крицька І.О. Особливості відмежування речових доказів від зразків для порівняльного дослідження у кримінальному провадженні. *Актуальні питання та проблеми правового регулювання суспільних відносин* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., Дніпропетровськ, 4–5 березня 2016 р. Дніпропетровськ, 2016. С. 103–106.
4. Юрчишин В.М. Процесуальний порядок відібрання біологічних зразків в особи в ході досудового розслідування. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2019. № 4. С. 153–160.
5. Коропецька С.О. Відібрання зразків біологічного походження під час досудового розслідування : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2017. 20 с.
6. Кушпін В.П., Палюх А.І., Смух М.І. Порядок одержання зразків для проведення експертизи в рамках кримінального провадження. *Scientific Notes of Lviv University of Business and Law*. 2020. С. 141–146.
7. Особливості отримання біологічних зразків особи для проведення експертизи у досудовому розслідуванні / О.В. Баулін. *Криміналістика і судова експертиза*. 2015. Вип. 60. С. 222–231.
8. Узагальнення судової практики про практику вирішення слідчими суддями питань, пов'язаних із слідчими (розшуковими) діями (обговорено 3 червня 2016 р. на засіданні пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ). URL: https://kievskiyud.od.ua/images/docs/doc1/vityag_slid.pdf (дата звернення: 14.04.2023).
9. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (дата звернення: 11.04.2023).
10. Тирлич Є.В. Аналіз судової практики щодо відмови слідчого судді в наданні дозволу на примусове відібрання біологічних зразків в ході досудового розслідування. *Сучасні проблеми законодавства, практики його застосування та юридичної науки* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Весняні юридичні читання-2023», Вінниця, 20 квітня 2023 р. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2023. С. 195–199.
11. Ухвала Центрально-Міського районного суду м. Кривого Рогу Дніпропетровської області від 11 січня 2020 р., справа № 216/4757/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86884559> (дата звернення: 14.04.2023).
12. Ухвала Ковпаківського районного суду м. Суми від 24 лютого 2023 р., справа № 592/2182/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109175884> (дата звернення: 14.04.2023).
13. Ухвала Вишгородського районного суду Київської області від 30 травня 2022 р., справа № 363/942/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104547475> (дата звернення: 14.04.2023).
14. Ухвала Голосіївського районного суду м. Києва від 18 лютого 2020 р., справа № 752/3493/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88011662> (дата звернення: 14.04.2023).
15. Ухвала Броварського міськрайонного суду Київської області від 19 квітня 2021 р., справа № 361/2865/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96344820> (дата звернення: 14.04.2023).
16. Ухвала Білоцерківського міськрайонного суду Київської області від 21 квітня 2020 р., справа № 357/3157/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88889911> (дата звернення: 14.04.2023).
17. Ухвала Городецького районного суду Львівської області від 24 березня 2023 р., справа № 441/596/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109856729> (дата звернення: 14.04.2023).
18. Ухвала Автозаводського районного суду міста Кременчука від 07 лютого 2023 р., справа № 524/6420/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108823477> (дата звернення: 14.04.2023).
19. Ухвала Індустріального районного суду м. Дніпропетровська від 18 січня 2023 р., справа № 202/10325/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108823477> (дата звернення: 14.04.2023).
20. Funke v. France: Court (First Section) Judgment. App.10828/84. 25.02.1993. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-100744"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (дата звернення: 05.12.2021).

References

1. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [The Criminal Procedure Code of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n1588> (data zvernennia: 14.04.2023) [in Ukrainian].
2. Leiba O.A. Vidibrannia biolohichnykh zrazkiv dlia ekspertnoho doslidzhennia: spirni pytannia normatyvnoi rehlamentatsii ta praktyku pravozastosuvannia [Withdrawal of biological samples for forensic study: regulatory rulemaking and practical law enforcement matters of argue]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Pravo*. 2021. Vyp. 65. S. 308–313 [in Ukrainian]. DOI: 10.24144/2307-3322.2021.65.56.
3. Krytska I.O. Osoblyvosti vidmezhuвання rechovykh dokaziv vid zrazkiv dlia porivnialnoho doslidzhennia u kryminalnomu provadzhenni [Peculiarities of distinguishing material evidence from samples for comparative research in criminal proceedings]. *Aktualni pytannia ta problemy pravovoho rehulivannia suspilnykh vidnosyn: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. conf., Dnipropetrovsk, 4–5 bereznia 2016 r. Dnipropetrovsk, 2016. S. 103–106* [in Ukrainian].
4. Iurchyshyn V.M. Protsesualnyi poriadok vidibrannia biolohichnykh zrazkiv v osoby v khodi dosudovoho rozsliduvannia [Procedural order of selection of biological samples in the person in the pre-examination investigation]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav*. 2019. № 4. S. 153–160 [in Ukrainian]. DOI: 10.31733/2078-3566-2019-4-153-160.
5. Koropetska S.O. Vidibrannia zrazkiv biolohichnoho pokhodzhennia pid chas dosudo-voho rozsliduvannia [A receipt of samples of biological origin is during pre-trial investigation]: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia k-ta yuryd. nauk. Kyev, 2017. 20 s. [in Ukrainian].
6. Kushpit V.P., Paliukh A.I., Smuk M.I. Poriadok oderzhannia zrazkiv dlia provedennia ekspertyzy v ramkakh kryminalnoho provadzhennia [The procedure for obtaining samples for examination as a part of criminal proceeding]. *Scientific Notes of Lviv University of Business and Law*, 2020, 141–146 [in Ukrainian]. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.4433061>.
7. Osoblyvosti otrymannia biolohichnykh zrazkiv osoby dlia provedennia ekspertyzy u dosudovomu rozsliduvanni [Receipt of biological samples people for determination of price in the pre-trial investigation]. *O. V. Baulin Kryminalistyka i sudova ekspertyza*. 2015. Vyp. 60. S. 222–231 [in Ukrainian].
8. Uzahalnennia sudovoi praktyky pro praktyku vyrishennia slidchymy suddiamy pytan, poviazanykh iz slidchymy (rozshukovymy) diiamy [The Generalization of judicial practice on the practice of resolution by investigative judges of issues

related to investigative (search) actions] (obhovoreno 03 chervnia 2016 roku na zasidanni plenumu Vyshchoho spetsializovanoho sudu Ukrainy z rozghliadu tsyvilnykh i kryminalnykh sprav). URL: https://kievskiyud.od.ua/images/docs/doc1/vityag_slid.pdf (data zvernennia: 14.04.2023) [in Ukrainian].

9. Instruksiiia pro pryznachennia ta provedennia sudovykh ekspertyz ta ekspertnykh doslidzhen [On the approval of the Instructions on the appointment and conduct of forensic examinations and expert studies and Scientific and methodological recommendations on the preparation and appointment of forensic examinations and expert studies]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (data zvernennia: 11.04.2023) [in Ukrainian].

10. Tyrlych Ye.V. Analiz sudovoi praktyky shchodo vidmovy slidchoho suddi v nadanni dozvolu na prymusove vidibrannia biolohichnykh zrazkiv v khodi dosudovoho rozsliduvannia / Materialy Vseukrainskoi naukovy-praktychnoi konferentsii "Vesniany yurydychni chytannia-2023. Suchasni problemy zakonodavstva, praktyky yoho zastosuvannia ta yurydychnoi nauky", Vinnytsia, 20 kvitnia 2023 r., Vinnytsia: DonNU imeni Vasylia Stusa, 2023, s. 195–199 [in Ukrainian].

11. Ukhvala Tsentralno-Miskoho raionnoho sudu m. Kryvoho Rohu Dnipropetrovskoi oblasti vid 11 sichnia 2020 roku [The Decision of the Central City District Court of Kryvyi Rih, Dnipropetrovsk Region dated 11.01.2020], sprava № 216/4757/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86884559> (data zvernennia: 14.04.2023) [in Ukrainian].

12. Ukhvala Kovpakivskoho raionnoho sudu m. Sumy vid 24 liutoho 2023 roku [The Decision of the Kovpakiv District Court of Sumy dated 24.02.2023], sprava № 592/2182/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109175884> (data zvernennia: 14.04.2023) [in Ukrainian].

13. Ukhvala Vyshhorodskoho raionnoho sudu Kyivskoi oblasti vid 30 travnia 2022 roku [The Decision of the Vyshgorod District Court of the Kyiv Region dated 30.05.2022], sprava № 363/942/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104547475> (data zvernennia: 14.04.2023) [in Ukrainian].

14. Ukhvala Holosiivskoho raionnoho sudu m. Kyieva vid 18 liutoho 2020 roku [The Decision of the Holosiivsky District Court of Kyiv dated 18.02.2020], sprava № 752/3493/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88011662> (data zvernennia: 14.04.2023) [in Ukrainian].

15. Ukhvala Brovarskoho miskraionnoho sudu Kyivskoi oblasti vid 19 kvitnia 2021 roku [The Decision of the Brovary City and District Court of the Kyiv Region dated 19.04.2021], sprava № 361/2865/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96344820> (data zvernennia: 14.04.2023) [in Ukrainian].

16. Ukhvala Bilotserkivskoho miskraionnoho sudu Kyivskoi oblasti vid 21 kvitnia 2020 roku [The Decision of the Bilotserkiv city-district court of the Kyiv region dated 21.04.2020], sprava № 357/3157/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88889911> (data zvernennia: 14.04.2023) [in Ukrainian].

17. Ukhvala Horodotskoho raionnoho sudu Lvivskoi oblasti vid 24 bereznia 2023 roku, sprava № 441/596/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109856729> (data zvernennia: 14.04.2023).

18. Ukhvala Avtozavodskoho raionnoho sudu mista Kremenchuka vid 07 liutoho 2023 roku, sprava № 524/6420/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108823477> (data zvernennia: 14.04.2023).

19. Ukhvala Industrialnoho raionnoho sudu m. Dnipropetrovska vid 18 sichnia 2023 roku, sprava № 202/10325/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108823477> (data zvernennia: 14.04.2023).

20. Funke v. France: Court (First Section) Judgment. App.10828/84. 25.02.1993 URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-100744"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (data zvernennia: 05.12.2021).

Tyrlych Yevenii,

Postgraduate Student

(Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi)

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-6116-0664>

THE PROCEDURAL NATURE AND THE PROCEDURE OF RECEIVING PERMISSION FOR FORCED TAKING THE PERSON'S BIOLOGICAL SAMPLES BY INVESTIGATOR DURING A PRE-TRIAL INVESTIGATION

Differentiation in approaches to the interpretation of the legal nature of taking the person's biological samples provided by Art. 245 of the Criminal Procedure Code of Ukraine causes the different views on the proper procedure for its implementation in the pre-trial investigation. This article examines several main justifications of scientists regarding this issue. The author's opinion about the expediency of defining sampling as a separate and independent investigative (research) action has been formulated and substantiated here. Although the function of this action is considered as auxiliary one in some cases, but its performing can significantly affect the further pre-trial investigation. Furthermore, it involves a significant invasion of the human rights and freedoms guaranteed by the Constitution of Ukraine. Therefore, it requires a responsible approach of both the legislator and the relevant bodies, which will carry out such investigative action. The matters of the theoretical justification of taking samples cause the presence of practical difficulties in the implementation of such action. Therefore, the author has studied the investigative and judicial practices regarding the investigator's request to the judge for permission to carry out the forced sampling. Also the reasons for refusing to grant such requests have been analyzed in this article. Therefore, the article presents the practical algorithm for implementing the above-mentioned request proposed by the author. The worked out algorithm will increase the quantitative indicator of requests granted by the judge for the purpose to optimize the pre-trial investigation of criminal offenses in general.

Key words: pre-trial investigation, request, forced sampling, biological samples, comparative research, algorithm, procedural grounds.